

Hemliga tecken under täcket

Berättelse

Tänk dig en av världens mest kända författare. Var ser du henne framför dig? Kanske vid ett stort skrivbord, med pappershögar och en lampa? För Astrid Lindgren stämmer inte den bilden. Hennes berättelser föddes på ett mycket enklare ställe: i sängen, tidigt på morgonen.

Astrid hade en fast vana. Hon vaknade vid sjutiden, men hon gick inte upp direkt. I stället stannade hon kvar under täcket med ett block och en penna. Det var i de tidiga, tysta morgontimmarna som orden kom till henne. Här tog hon de första stegen mot Pippi Långstrump, Emil i Lönneberga och Bröderna Lejonhjärta.

Men om någon hade tittat i blocket hade de förmodligen inte förstått ett ord. Astrid skrev nämligen inte med vanliga bokstäver, utan med stenografi – en sorts snabbskrift där ord blir korta tecken och krokar. Hon hade lärt sig systemet som ung, under sin utbildning till kontorist på 1920-talet.

Stenografin gjorde att hon kunde skriva nästan lika fort som hon tänkte. Det var en stor fördel när idéerna strömmade på, men det gjorde också hennes texter nästan privata. I praktiken var det bara hon själv som kunde läsa det hon skrev.

Morgonens block var bara början. På eftermiddagen satte hon sig vid skrivmaskinen och förvandlade tecknen till riktig text. Då läste hon igenom sin snabbskrift, skrev rent berättelsen och bättrade på det som inte fungerade. Ett ord byttes ut, en mening ströks, en idé fick växa. Steg för steg blev de hemliga tecknen till de böcker som miljoner barn senare skulle läsa.

Under sitt liv fyllde Astrid Lindgren block efter block på det här sättet. I dag finns mer än 600 av hennes stenografiblock bevarade i arkiv. Längre var de svåra att tyda, eftersom så få människor numera kan läsa stenografi. På senare år har forskare börjat arbeta med att tolka dem, ibland med hjälp av datorer. I blocken framträder något som färdiga böcker aldrig visar: själva tänkandet bakom orden – tvekan, ändringar och idéer som aldrig kom med i de tryckta böckerna.

Det ligger något fint i den bilden. En av Sveriges största berättare började inte sina dagar med stora gester, utan med något mycket vardagligt: en penna, ett block och en stund för sig själv innan resten av världen vaknade.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
en vana	något man brukar göra ofta, nästan automatiskt
ett täcke	det man har över sig när man sover
en krok	här: en liten böjd linje i skriften
stenografi	en snabbskrift där ord blir korta tecken
en kontorist	en person som arbetar med papper och skrift på ett kontor

ORD	FÖRKLARING
en fördel	något bra; en plus-sida
strömma på	komma snabbt och i stor mängd
förvandla	göra om något till något annat
stryka (ett ord)	ta bort, dra ett streck över
bevarad	sparad så att den finns kvar
tyda / tolka	förstå och läsa något som är svårt
framträda	komma fram, bli synligt

Läsförståelsefrågor

1. Vad vill texten visa med bilden av skrivbordet i början?
 1. att Astrid hade ett mycket fint arbetsrum
 2. att verkligheten var enklare än vi kanske tror
 3. att hon aldrig skrev någonting
2. Varför var Astrids morgontexter nästan privata?
 1. hon gömde blocken för alla
 2. nästan bara hon själv kunde läsa stenografin
 3. hon skrev på ett annat språk
3. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Astrid lärde sig stenografi när hon utbildade sig till kontorist.
 2. Astrid tyckte att stenografi var svårt och slutade använda det.
 3. Forskare använder i dag ibland datorer för att tolka blocken.
4. Förklara med egna ord vad Astrid gjorde på eftermiddagen.
5. Texten säger att blocken visar "själva tänkandet bakom orden". Vad menas med det?
6. Varför kan det vara intressant för forskare att läsa ändringar och idéer som aldrig kom med i böckerna?
7. I sista stycket står det att hon började dagen "med något mycket vardagligt". Varför tror du att texten lyfter fram just det?

Diskussionsfrågor

- Astrid arbetade alltid på samma tid och plats. Vad betyder rutiner för kreativitet, tror du?
- Många använder i dag dator eller telefon i stället för att skriva för hand. Vinner eller förlorar vi något på det?
- **Skriv (6–8 meningar):** Beskriv hur du själv helst arbetar eller pluggar. När, var och varför fungerar det bäst för dig?